

MARTIN GOLEMA

Banská Bystrica

ŠTÚR A LAUNER – KONFLIKT VÍZIÍ SLOVANSTVA

Systematickejšie zaoberanie sa témou Slovanstva bolo v slovenskom prostredí vyvolané vplyvnými vizionársky ladenými filozoficko-historickými koncepciami Herdera a Hegla. Akákoľvek takto inšpirovaná vízia budúcnosti Slovanov si vyžadovala jasnejšie definovať predtým skôr neurčito pociťovaný „stupeň“ vzájomnej príbuznosti medzi slovanskými národmi a následne z neho vyvodit' konkrétne kultúrno-politické stratégie dejinného pôsobenia Slovanov. Každá takáto vízia tak isto musela jasnejšie definovať aj vzťah Slovanov k neslovanským národom Európy.

V polovici 19. storočia vznikli na Slovensku dve obsiahle historicko-filozofické diela ponúkajúce dve zásadne odlišné vízie Slovanstva – kniha Štepana Launera (banskoštiavnického profesora) „Povaha Slovanstva se zvláštním ohledem na spisovní řeč Čechů, Moravanů, Slezáků a Slováků“ vyšla v Lipsku r. 1847. Kniha L'udovíta Štúra, centrálnej osobnosti slov. romantizmu, *Das Slawenthum und die Welt der Zukunft* (Slovanstvo a svet budúcnosti) bola síce napísaná po r. 1848 v nemčine, prvýkrát bola publikovaná až po Štúrovej smrti v r. 1867 v ruskom preklade.

Kým v Launerovej knihe je Slovanstvo predstavené ako celok diferencovaný na štyri kmene, z ktorých každý žije autonómny kultúrny a politický život v tesnom, takpovediac „manželskom“ zväzku s niektorým neslovanským národom západnej Európy; v neskoršie napísanej Štúrovej knihe je načrtnutá vízia kultúrneho i politického splynutia Slovanov pod vedením Ruska.

Spor týchto dvoch vízií možno interpretovať ako slovenskú verziu sporu „západníkov“ a „slavianofilov“. Argumentačná štruktúra tohoto sporu je v mnohom symetrická so všeobecným scenárom takýchto sporov, odohrávajúcich sa aj v iných slovanských kultúrach. Jej filozofické podložie tvorí Heglova filozofia dejín. Podľa nej každá etapa vývoja objektívneho ducha je reprezentatívne stelesnená v určitom národe. Kým Hegel úlohu dovršovateľov

histórie pririekol Nemcom, Launer tvrdí, že na tejto úlohe bude participovať širší zväzok neslovanských i slovanských národov Európy.

Za duchovných reprezentantov svojich čias Launer pokladá štyri zápa-
doeurópske národy – Talianov, Francúzov, Angličanov a Nemcov. Podľa
neho: „Západní Europa jest nevyšší věku našeho pravidlo, norma, a au-
torita; kto za našeho času vzdělaným býti, t. j. pravdu a způsob života doko-
nalý míti chce, musí se vysvědčiti, že se on plodami ducha západní Europe
vzdělal, že on na základech vzdělanosti západno-europejské budovu života
svého založil a ustavěl. Bez tohoto vysvědčení za našeho času žádný
vzdělaným býti nemůže, nebo západní Europa právě obsahuje v sobě národy,
jenžto věku našeho duchovnými Representanty slují; národy jenžto světu
celému dávají takt a tón všelikého činení a nechání”. (Launer, s. 31). „Západ-
no-europejská vzdělanost jest čtyřvětový strom; do těchto čtyř větev zaštepiti
se má život slovanstva”. (Launer, s. 83) Až takto vzniknutý celok európskych
národov potom dovŕši dejiny v heglvskom zmysle.

Takáto optimistická paneurópska historická vízia, identifikujúca zdroj
a centrum tohoto pohybu mimo Slovanstva, ostro kontrastuje so Štúrovou
konceptiou. Podľa Štúra neslovanské národy Západu sú už duchovne „vyho-
rené”, čaká ich len postupný rozklad a úpadok. Reprezentantmi budúcnosti
sa stanú práve slovanské národy, kultúrnym zdrojom a centrom budúcnosti
sa stane Rusko. Štúr ponúka asi takúto prognózu vývoja Západu – z poli-
tického hľadiska prechádza Západ od absolutistických monarchií ku
konštitučným štátom, tieto sa zas pretvárajú na politické a napokon na so-
ciálne a komunistické republiky, kde sa všetko končí v rozklade a v deštruk-
cii ľudskosti. „Niet tu pokoja, ani stálosti, všetko sa valí a tlačí vpred, rúti
sa, a všetci tu vidia svoje konečné, vytúžené št’astie – v záhube! Jedna re-
volúcia bude nasledovať za druhou a po každej na tom budú národy Západu
horšie ako predtým. Nasledujúce generácie budú stále divšie a horšie, už
dýchajú tento vzduch, už z neho čerpú energiu; západným duchom času je
poznačená aj výchova; tento duch je ochabnutý, ospalivý, zo zásady sa vzdal
akejkoľvek prísnosti; zmäkčilosť, požitkárstvo a hojnosť čoraz väčšími
vytláčajú bývalú zdržanlivosť, vážnosť, niekdajšiu čínorodosť: nech sa teda
krútia kolesá voza vpred, pretože ich nemožno obrátiť – nech sa teda rútia
vpred s pokoleniami Západu, pokým ich nezadrží nad priepast’ou mocná
ruka.

Kam obrátiť pohľad, kde čerpať nádej, keď srdce, čo vzplanulo láskou
k človeku, márne hľadá pomoc na Západe? Tam, na d’alekom Východe, pre-
tože tam je usídlený národ Slovanov, národ budúcnosti!” (Štúr, s. 114).

Slovania sa majú odriecť kultúry Západu a vrátiť sa k svojim koreňom, jedine tak ich Západ nestrhne do záhuby a budú môcť uskutočniť svoju historickú misiu. Európu teda Štúr vníma ako fatálne sa rozpadávajúcu na dekadentný, do záhuby sa rútiaci Západ a na slovanský Východ, ktorému patrí budúcnosť. Tieto dve polovice Európy nie sú podľa neho tak kultúrne stmelené, aby ich mohol čakať spoločný osud.

Launer naopak zdôrazňuje nezrušiteľné príbuzenské väzby, ktoré viažu Slovanov k Západu: „Nebo v Evropě mezi všemi národy duch jeden jest, a jakovási chemičná příbuznost panuje, kdežto jedenkaždý z menších nevzdělaných národů tahnut bývá k tomu vzdělanějšímu, jenžto se s jeho vnitřními vlohami a s jeho určením srovnává. Proto se Horvaté k Vlachům, Poláci k Francouzům, Čechové, Moravané, Slováci k Němcům, Rusové k Angličanům touto chemickou jakoby příbuzností puzeni. táhnou, aby se jejich vzdělaností nasýtili”. (Launer, s. 102)

Každý pokus „slavianofilov” pretrhnúť tieto väzby je podľa Launera smiešny a musí skončiť žalostne. Launer polemicky odkazuje „politickým slepcom”, že slovenská kultúra je svojim charakterom ďaleko bližšia nemeckej kultúre než napr. kultúre ruskej: „Dělej co dělej, hazej se jakkoli jen chceš; nechce-li se ti státi, hod’ sebou o zem, pakliže se ti myšlení v hlavě tvé nelíbí, udeř ní o mur, a předce z ducha tvého nikdy západno-europejskou logiku a formy ducha, podlé nichžto si se tam mysliti a činiti naučil, nikdy formy tyto z ducha tvého nevyslečeš, ty tvého činení míru v západní Evropě míti budeš, nebo ji tam míti musíš. A tak tehdy těch politických slepců upozorniti musíme, aby nazřeli hlouběji do života europejského, a jen tehdáž soudili o tendenciích a propagandách; tam se jim ukáže, co jsme my Slováci, či jsme propaganda německá anebo ruská”. (Launer, s. 119).

Štruktúra príbuzenských väzieb, ktoré nezrušiteľne viažu slovanské kmeňové k Západu, má u Launera podobu úzko zviazaných kultúrnych dvojíc. Každý zo štyroch Launerom uznávaných slovanských „kmeňov” má v západnej Európe svojho privilegovaného „dvojníka”, s ktorým je pospájaný tak úzkymi „rodinnými” vzťahami, že „jeden národ nic jiného není, než historické doplnění jiného; činnost jednoho svetohistorického národu jest jen thema a základ jiného”. (Launer, s. 79).

Slovanské národy majú pretlmočiť do Slovanstva a ďalej rozvíjať kultúru svojich dvojníkov – Ilýri alebo Chorváti sa majú orientovať na Taliansko, Poliaci na Francúzsko; Češi, Moravania, Slezania a Slováci (Launer ich chápe ako jeden národ, ktorý by mal mať aj spoločný spisovný jazyk) na Nemecko a Rusi na Anglicko.

Podľa Launera teda: „Slováci ani u Taljanů ani u Francúzů, ani u Angličanů nemajú co hľadať, oni jsou mravy, vedou a náboženstva formou Němci. Oni k tomu cíli zahrnuti byli do historie, aby ten neyčistěji v Němecu vyslovený princip protestantský spolu se Slezáky, Moravany a Čechy do Slovanstva přeložili, přetlumočili”. (Launer, s. 122).

Slováci nemôžu hl'adat' svoju pôvodnosť a najbližšie príbuzenstvo mimo Čiech, Moravy Sliezska a Nemecka, napríklad u Chorvátov ako to robili niektorí Štúrovi žiaci: „Zde budiž jen sub clausula řečeno o tom kameni moudrosti podtatranských mudráků, že jsme my Slováci, prý, blíže Horvátům, nežli Čechům; kdežto my duchem i životem protestanti t. j. Němci; a Češi též duchem i životem Němci anebo protestanti, byt' v katolickém obleku co do náboženstva; duch ale jest i tam philosophicko-německý”. (Launer, s. 89). Štúrove snahy separovať Slovákov kultúrne i jazykovo ako osobitný kmeň od Čechov, Moravanov a Slezanov Launer prišlo odmieta: „... vždyt' dobře Ti známo, že Slovensko podtatranskě původ svůj hledá, chce býti původním; to ale též žádného tajno není, že Slováků podtatranských původ dvojnásobný jest, a sice jeden původ všeobecný vězí v člověčenstvu, jiný ale vězí v Slovanstvu...” (Launer, s. 78). A predbežne najvyspelejšími reprezentantmi „človečenstva”, a objektívneho ducha sú podľa Launera Taliani, Francúzi, Nemci a Angličania.

Launerova vízia budúcnosti Slovanov je čisto kultúrna, na rozdiel od vízie Štúrovej neprerastá príliš ponad politický status quo vtedajšej Európy, na možnosti samostatného politického života menších slovanských národov sa napr. Launer pozerá len veľmi skepticky.

Podobne ako Nemecko, ktoré získalo len „myšlenkovou vnitřní slobodu” avšak „na útraty politické svobody” a tak „silné sice duchem, stalo se politickým nedochůdčetem”; (Launer, s. 62), ani Slovensko nie je schopné samostatného „politického” života: „I popatřite jen na Slovensko, Vy, co tu původnost Slováků hledáte, a vizte tento věčný Slováka původ, vizte a vězte, že Slováka za původ svůj Protestantizmus uznal, a původ svůj, a původnost svou, t. j. to, odkud on pochází, a čeho schopný jest, již dávno ukázal: On jest schopný Theologie a Philosophie, on jest schopný toho, čeho jsou schopní Němci a vedlé Němců Čechové, Moravané a Slezáci; on jest schopný života církevního, on má náboženstvo; politického života schopný není, zákonodarství schopný není, nebo jest právě tak veliký svévolník jako Polák, anebo Čech, sám sobě zanechaný, a právě proto přišel do školy takové, jako Polák anebo Čech, kde se řadnému životu, a něčemu stálému, a všeobecnému

priúčiťi musí, aby se znal podříditi vůli všeobecné, a nedal se uchvatiti prvnímú nápadu své lehkomyšlnosti”. (Launer, s. 156).

Slovák teda rovnako ako Nemeč by mal rešpektovať a prijať svoj čisto „filozofický” údel, nemal by teda prenášať t’ážisko svojej svetohistorickej činnosti do politickej oblasti: „Duchovních mocí působení ve vlasti naší uvážíce, přesvědčíme se, že se Uhersko na dvě hlavní oddělení rozpádá; a sice: jedna strana se chopila praktického, politického západního života, a tuto stranu představují v Uhersku Maďarové, jakožto zákonodarcí vlasti naší; jiná ale strana obrátila sa k theoretickému a philosophickému západnímu životu, totiž k Němcům, a tuto stranu představují ve vlasti naší uherští Slováci a Němci”. (Launer, s. 120). Pochopiteľne takáto na politiku rezignujúca orientácia vyrad’ujúca Slovákov z politického života musela vyvolať rozhorčenie u „politicejšie” zmýšľajúcich slovenských vzdelancov.

Štúr vo svojej knihe analyzuje tri možné politické cesty Slovanov; d’aleko prekračujúce politický *status quo* vtedajšej Európy: „Vzhl’adom na pomery, v ktorých žijeme, jestvujú len tri možnosti, a podľ’a nich sa rozchádzajú aj prevládajúce názory: tým prvým je vytvorenie federatívnych štátov, po druhé utvoriť z Rakúska centrum všetkých západných a južných slovanských kmeňov a to tak, že by sa slovanský živel ako najmocnejší stal nositeľom hlavnej štátnej moci a podstatne by modifikoval štát, a podľ’a tretieho názoru by sa mali Slovania celkom a bez výnimky pripojiť k Rusku. Toto sú tri hlavné smery a my sa pokúsime na ne nezaujať pozrieť, aby sme zistili, ktorý z nich má najväčšiu šancu uspieť, ktorý najviac zabezpečí Slovanom ich existenciu a rozvoj a uvol’ní cestu dejinám”. (Štúr, s. 131). Štúr za jediné správnu považuje tretiu možnosť. Vo svojich predstavách o zjednotení Slovanov načrtáva historické poslanie Ruska: „Rusko má moc, obrovskú moc a tým aj poslanie a právo rozmetat’ všetky slovanské separatistické tendencie a nárokovať si na hegemoniu v celej rodine slovanských národov”. (Štúr, s. 140).

Pripojenie Slovanov k Rusku u Štúra má charakter nielen účelovo-politický, ale priam kultúrno-civilizačný. Štúr kritizuje a postupne odmieta všetky vývojové trendy Západu, proti slobodnému trhovému hospodárstvu stavia slovanskú občinu, odmieta smerovanie k parlamentnej demokracii, proti nej stavia modifikované „samoderžavie”, odmieta katolicizmus i protestantizmus a hlása osvojenie si pravoslávia, preferuje ruštinu ako spoločnú spisovnú reč Slovanov. Oproti Launerovej koncepcii utuženia väzieb so Západom tu ponúka naopak koncepciu rozchodu so západnou civilizáciou a kultúrnu homogenizáciu Slovanov do jedného celku.

Launer síce tiež predpovedá Rusku veľkú budúcnosť, ale iba v prípade, že do seba absorbuje „přetlumočí“ anglického „ducha“. V žiadnom prípade mu však nepripisuje úlohu hegemoná – zjednotiteľa Slovanov. Slovania sú a majú zostať kultúrne i politicky diferencovaným celkom – rovnako ako ich kultúrny „dvojnáci“ – Taliansko, Francúzsko, Anglicko a Nemecko.

Na jednej strane vystupuje proti dobovým osočovateľom Ruska a zdôrazňuje príslušnosť Ruska k európskemu duchu: „Než ale zde ještě i jiná těžká okolostojnost v cestu se klade, totiž ta, že se o Rusích dobře mluvíti opovažují, a jim tak velikou europejskou vlastnost připsati před mudráky světa se neostýchám; vždyť ta Humanita západoeuropejská tak dalece jde, žeby raději a snadněji z opice člověka vyšpekulovala, nežli v Rusovi jiného cos krom otroka a barbara viděti se domyslila. Tak zajisté tvrdí celá téměř Europa, že ruští barbarové a otroci nejsou schopni svobody; a pakliže to platí, tehdy tím samým nejsou schopni ani člověčenstva. – Na tomto ale ještě dosti není; mnozí se diví budou, že se o Rusích něco dobrého mluvíti nebojím, vždyť ten, kdo o Rusích dobře mluvil, Slavomanem, Rusomanem, Panslavem, a Bůh zná jakovým jen ne propagandistou, zrádcem vlasti, nepřitelem vzdělanosti, osvěty a člověčenstva atd. pojmenován byl“. (Launer, s. 104).

Na druhej strane vidí v ruskej kultúre pre ostatných Slovanov len málo inšpirujúceho: „Než ale za našeho času propaganda ruská jest veliká protimluva, nerozum a nesmysl; – nebo cože budeš propagovati a rozšiřovati, vždyť Rusko ještě pro náš europejský život zhola ničeho nemá, ještě nic takového neutvořilo, coby ducha europejského zaujati, posilniti a povýšiti mohlo; vždyť Rusko samo ještě jen přijímá a to síce od západu, ono tehdy nám ničeho dáti nemůže, a proto cože zde rozšiřovati budeš, kde ničeho není?“ (Launer, s. 119).

Spor Štúr – Launer je možne čítať aj ako spor dobového slovenského konzervativizmu a liberalizmu.

Štúr napr. v prípadnom zavedení, všeobecného volebného práva pre mužov bez ohľadu na majetok a vzdelanie v Anglicku nevidí príznačne nič pozitívne: „Keby sa im to raz aj podarilo – čo nie je vylúčené – a systém by sa raz ocitol zoči-voči tomuto širokému pol’u, potom by sa táto pevná, stará anglická konštitúcia otriasla vo svojich základoch, a namiesto prvku uvážlivého, postupného pokroku by sa nevyhnutne presadila nestála, potrebným vzdelaním nevyzbrojená masa, ktorá by ihneď odstránila anglický senát, takzvanú hornú snemovňu, zvrhla by manarchiu a otvorila by dokorán brány vyčíňaniu“. (Štúr, s. 106).

Varuje aj pred neuváženým zakladaním parlamentných republík slovanskými národmi: „Zakladat' republiky na týchto priestransvách, pri takýchto prirodzených vlastnostiach kmeňov sa rovná úplnej anarchii a totálnemu rozvratu”. (Štúr, s. 141).

Naopak Launer odvodzuje ako preferovaný politický princíp logicky vyplývajúci z nemeckého protestantizmu konštitucionálny liberalizmus, „nebo skrze církev evanjelickou slověný politický princip jest Liberalismus, a církvi evanjelické zodpovídající politická forma obce jest Konstituice. Kdo se tehdy straně Conservativní přidává, Evanjelikem slouti nemůže”. (Launer, s. 201).

Svoje liberálne postoje formuluje do ideálu vlády zákona: „Zde nejvýce o to jde, aby ze zákonodárstva osobu a osoblivé, někdy vášnivé a náruživé žádosti a náklonosti krále vyobcovany byly, a aby jen zákon sám panoval, toto jest Husitismu, i protestantismu, a křest'anstva vůbec neyhlavnější zása-da: nebo jen vůle všeobecná, vyslovená v zákonu svatá jest, a této i národ i panovník podrobiti se musí... (Launer, s. 153). Kde zákon panuje, táto věčná podstata jednohokaždého národu, a ne svévole bud'to panovníka, anebo zemanstva: tam panuje člověk, tam jest oslávený člověk, tam jest svobodný člověk”. (Launer, s. 51).

Našich vážených pol'ských hostitel'ov možno zaujme ako bol v 19. storočí slovanskými vzdelancami vnímaný pol'ský narod. L'. Štúr síce Poliakom priznáva, že hneď po Rusoch tvoria najmocnejší slovanský kmeň a majú – opäť vynímajúc Rusov – najbohatšiu literatúru a dejiny, pritom však najväčšmi zo všetkých odolávajú veľkej slovanskej jednote a lipnú na Západe. (Štúr, s. 138). Podľa neho Poliaci môžu vstúpiť do šťastnejšej, storočia očakávanej budúcnosti len tak, že uznajú hegemoniu Ruska.

V systéme Launerových „európskych dvojíc” Poliaci kultúrne patria k Francúzom: „A tak v této sympathii europejské, Polákům vedlé rovnosti rázu (charakteru), letory (temperamentu), vědy, občanské svobody, přirozených duchovních vloh atd., dostal se za podíl život francouzský, aby jej do Slovanstva přeložili, přetlumočili, aby v něm co v zrcadle, svého europejského bytu pravdu a podstavek historický spatřovali a nalezali”. (Launer, s. 103).

Poliak je podľa Launera „slovanský Francúz”: „Polák jest copie francouzské vzdělanosti, že všecko to, co podstatu polského života působí, jest namáhání francouzský život poslovančiti...” (Launer, s. 97).

Ako typický príklad uvádza „najväčšieho reprezentanta pol'ského ducha” a na Slovensku veľa čítaného a obdivovaného A. Mickieviča: „... že i Mickievič tento v Paríži ohniště vši slávy, a jako bouře tak i pokoje nalezá, i Mickievič podstatu a centrum europejského života ve Francouzsku nalezá:

když tento nevytýčnejší národnosti a ducha polského Representant vyznává, že od Francouzů spásení Evropy závisí; i ku komuže se tehdy Polák více kinouti, s kým více soucítiti bude..." (Launer, s. 97).

Launer Poliakom a Francúzom vyčíta príliš nespútané, „anarchistické” chápanie slobody: „Jestližebychom si tohoto ducha evropské volnosti co svobody v pyramidě představiti chtěli, muselibychom říci, že Francouzové tuto pyramidu volnosti vystavili až do poly, Poláci ji ale zakončili a sice ve výšce velice nebezpečné”. (Launer, s. 102).

Rozdiel medzi pol'ským chápaním vol'nosti a svojich chápaním slobody vysvetl'uje takto: „... vol'nost ale podlé našeho smyslu jest nevázanost, roz-pustilost; kde nic pevného, nic stálého není; kde žádné určitelnosti jisté není. tam jest svévole. Svoboda ale jest zavázanost a sice zákonem”. (Launer, s. 101).

Launerova teória, podl'a ktorej Rusi sú slovanskí Angličania, Poliaci slovanskí Francúzi, Česi a Slováci slovanskí Nemci a Chorváti slovanskí Taliani, bola od svojho vzniku vnímaná v slovanskom prostredí prevažne odmietavo. Navyše Launerovi na základe jeho neskoršej činnosti slovenská literárna história prisúdila bil'ag mad'aróna a mad'arizátora, „ktorý sa mu na Slovensku neusiloval nikto zreparovať”. (Chmel, s. 56). Slovenských romantikov nemohla uspokojiť Launerova predstava, že Slovania majú byť len prekladači ducha druhých národov. Launer ale toto „tlmočenie” alebo preklad chápe ako tvorivé pokračovanie diela Západu, ktorý sa už „vysilil” a „podstatu svou světu představil. „ Ambivalentné možnosti vnímania Launerovej Povahy Slovanstva naznačil najpresnejšie M. Pišút, keď otvoril otázku, či je Launer renegát alebo Európan. Celkove možno povedať, že tradícia začatá Launerom, podl'a ktorej „věk nás hrozně bloudí, když národnosti větší cenu připisuje, jako náboženstvu a vědě” (Chmel, s. 206) nemala výraznejších pokračovateľ'ov a stratila sa slovanským pohl'adom takmer úplne vo vodách mad'arského liberalizmu.

Naopak Štúrova tradícia našla výrazných pokračovateľ'ov a silne a trvalo ovplyvnila slovenskú inteligenciu. Pomohla vygenerovať niekoľko vplyvných foriem rusofilstva rozličného historického strihu, z ktorých niektoré v modifikovanej podobe pretrvávajú a vyhraňujú sa v diskusiách o civilizačnej identite Slovákov. Istým spôsobom vo forme akéhosi „slovanského fundamentalizmu” problematizujú i smerovanie Slovenska do integrujúcej sa Európy.

LITERATÚRA

- C h m e l, R.: Kritika a kontinuita. Bratislava, Smena 1975.
- L a u n e r, Š.: Povaha Slovanstva se zvláštním ohledem na spisovní řeč Čechů, Moravanů, Slezáků a Slováků. Lipsko 1847.
- Š t ú r, L.: Slovanstvo a svet budúcnosti. Bratislava, Inštitút medzinárodných štúdií 1993.

ŠTÚR A LAUNER – DWIE PRZECIWSZTAWNE WIZJE SŁOWIAŃSZCZYNY

S t r e s z c z e n i e

Artykuł omawia koncepcje Słowiańszczyzny w ujęciu dwóch słowackich autorów z okresu romantyzmu: Štěpána Launera oraz L'udowita Štúra. Historiozoficzna praca jednego z nich pt. *Povaha Slovanstva se zvláštním ohledem na spisovní řeč Čechů Moravanů Slezáků a Slováků* ukazała się drukiem w 1847 r., praca zaś drugiego, napisana po niemiecku w 1948 roku pt. *Das Slawenthum und die Welt der Zukunft*, wyszła po raz pierwszy w 1867 roku w rosyjskim przekładzie, natomiast po słowacku dopiero w 1993 roku.

Mimo że książka Štúra była teoretycznie trudniej dostępna od książki Launera, to wizja Štúra wpisała się mocno i trwale w myślenie słowackiej inteligencji. Launer usiłował nastawić Słowaków i pozostałych Słowian proeuropejsko, widząc najważniejsze osiągnięcia kulturowe w Europie Zachodniej. Propozycja Štúra odrzucała z kolei całkowicie wzory zachodnioeuropejskie, stawiając wyłącznie na Rosję. Wprawdzie jej twórca rozważał możliwość utworzenia państw federacyjnych, bądź przekształcenia Austrii w centrum Słowian zachodnich i południowych, za optymalne rozwiązanie uważał jednak wejście wszystkich słowian w skład carskiej Rosji. Widział w tym nie tylko cel polityczny, lecz również kulturowo-cywilizacyjny. Popularność tej koncepcji tłumaczy tradycyjne słowackie rusofilstwo.

Zdaniem autora artykułu te dwie koncepcje sugerują analogię do spraw rosyjskich okcydentalistów i słowianofilów.